

บทที่ ๑
บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ และความสำคัญของปัญหา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ประมาณ ๑๓๐,๒๑๔ ตารางกิโลเมตร หรือ ๑๐๖.๘ ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ ๓๓.๑๒ ของพื้นที่ทั้งประเทศ มีประชากรเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๑๔ ประมาณ ๑๔,๗๕๒,๘๗๓ คน^๑ เท่ากับร้อยละ ๓๔ ของประชากรทั้งประเทศและมีจำนวนประชากรมากกว่าทุกภาค ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรมแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการพัฒนาการทางด้านชลประทานและต้องประสบกับภาวะฝนแล้งหรือน้ำท่วมอยู่เกือบทุกปี หากจะพิจารณาถึงฐานะความเป็นอยู่ของประชากรโดยเฉลี่ยแล้วนับว่ายากจนที่สุด คงจะเห็นได้จากรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในภาคปี ๒๕๑๔ ประชากรมีรายได้คนละ ๒,๔๘๒ บาทต่อปี^๒ ซึ่งไม่ถึงครึ่งหนึ่งของรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศหรือเพียง ๑ ใน ๔ ของรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในกรุงเทพมหานคร เท่านั้น

ที่กล่าวมานั้น เป็นเพียงปัญหาส่วนหนึ่งในหลายๆ ปัญหา ที่สำคัญคือ ปัญหาการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของประชากรไม่ดีขึ้น จากการวิจัยเรื่องความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา^๓ ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการเข้าเรียนและอัตราการเรียนต่ำกว่าภาคอื่นๆ เงินอุดหนุนที่ได้รับการจัดสรรสำหรับสร้างและพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาน้อยกว่าจังหวัดที่ร่ำรวยอื่นๆ ส่วนความเสมอภาคในการพัฒนาความรู้และความสามารถในการเรียน จากการวิจัยในเรื่องดังกล่าวพบว่านักเรียนในกรุงเทพฯ มีพื้นฐานความรู้โดยทั่วไปมากกว่า นักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

^๑จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, "ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจบางเรื่องในภาคอีสาน," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๒๔ (๑๕ มกราคม ๒๕๒๑) : ๑๘

^๒เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๘

^๓มหาคไทย, กระทรวง, และส่วนราชการอื่นๆ, "ความเสมอภาคในการเข้าเรียนและการจัดสรรค่าใช้จ่ายลงทุนแก่จังหวัดต่างๆ," ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา, รายงานการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน,

โรงเรียนเทศบาลเป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในเขตชุมชน และ มีปัญหาคล้ายคลึงกับโรงเรียนประถมอื่น ๆ กล่าวคือเงินงบประมาณที่อุดหนุนโรงเรียนส่วนใหญ่ได้มาจากภาษีอากรของประชากรในท้องถิ่นโดยตรง โรงเรียนเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยทั่วไปอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม ขาดการบำรุง (ดูรูปภาพที่ ๑ ประกอบ)

เนื่องจากรายได้ของประชากรต่ำจึงขาดงบประมาณเพื่อการบำรุงรักษาหรือขยายตัวขาดเครื่องมือเครื่องใช้รวมทั้งขาดครูที่มีวุฒิเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนเทศบาลในภาคอื่น ๆ

จากผลการวิจัย ในเรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาคารสถานที่และครู พบว่าพื้นที่ห้องเรียนเฉลี่ยค่อนักเรียนหนึ่งคน ของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ที่ยูเนสโก กำหนดไว้และอัตรา ร้อยละของจำนวนโรงเรียนเทศบาลที่มีไฟฟ้าใช้ก็อยู่ในเกณฑ์ต่ำด้วยคือ

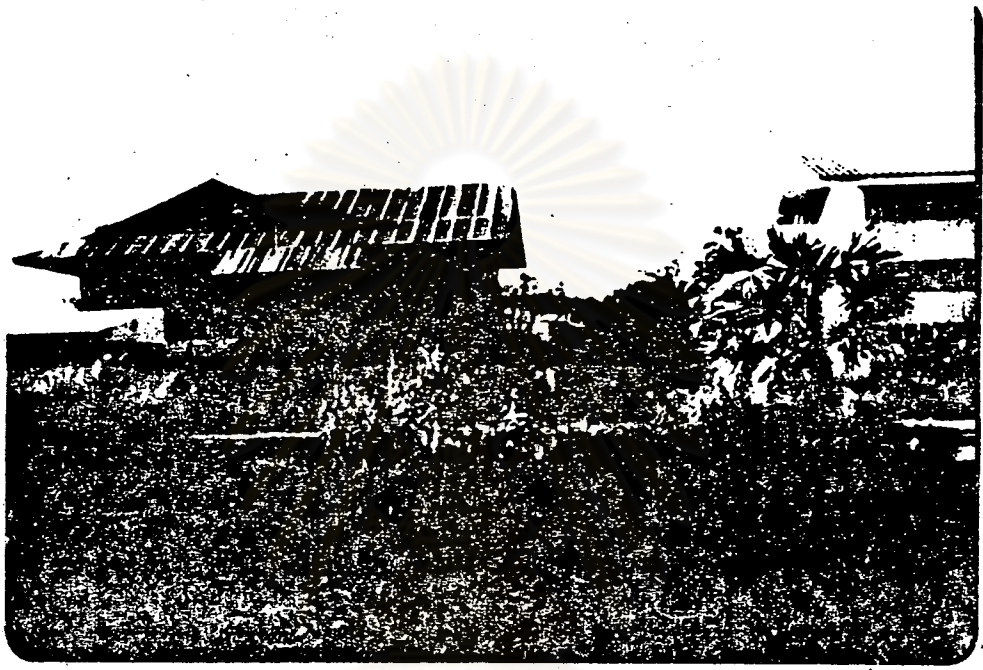
กรุงเทพฯ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
๒.๕๘	๒.๐๓	๑.๗๖	๐.๗๖	๒.๘๘

จากการวิจัยสรุปว่า อาคารเรียน สถานที่เรียน ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จัดเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่โรงเรียนเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกำลังประสบอยู่คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีมาตรฐานกฎเกณฑ์ในการออกแบบและวางผังที่แน่นอน มีการคำนึงถึงองค์ประกอบทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านกายภาพจึงมีส่วนทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลค่อนข้างต่ำ ซึ่งอาจมีผลทำให้คุณภาพของประชากรในชุมชนต่ำลงด้วย อันเป็นผลกระทบกระเทือนถึงความเจริญในท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและความเจริญของประเทศชาติอีกส่วนหนึ่งในที่สุด

๑๑ มหาคไทย, กระทรวง. และส่วนราชการอื่น ๆ. ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาคารสถานที่ และครู. รายงานการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี , ๒๕๑๕. ๑๕

รูปภาพที่ ๑

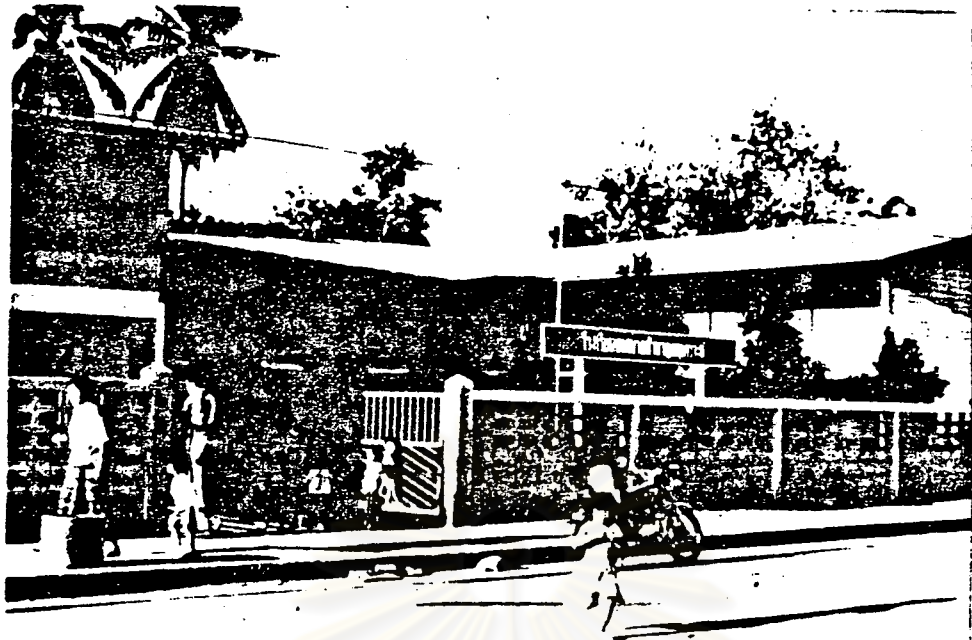
สภาพโรงเรียนเทศบาลบางแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

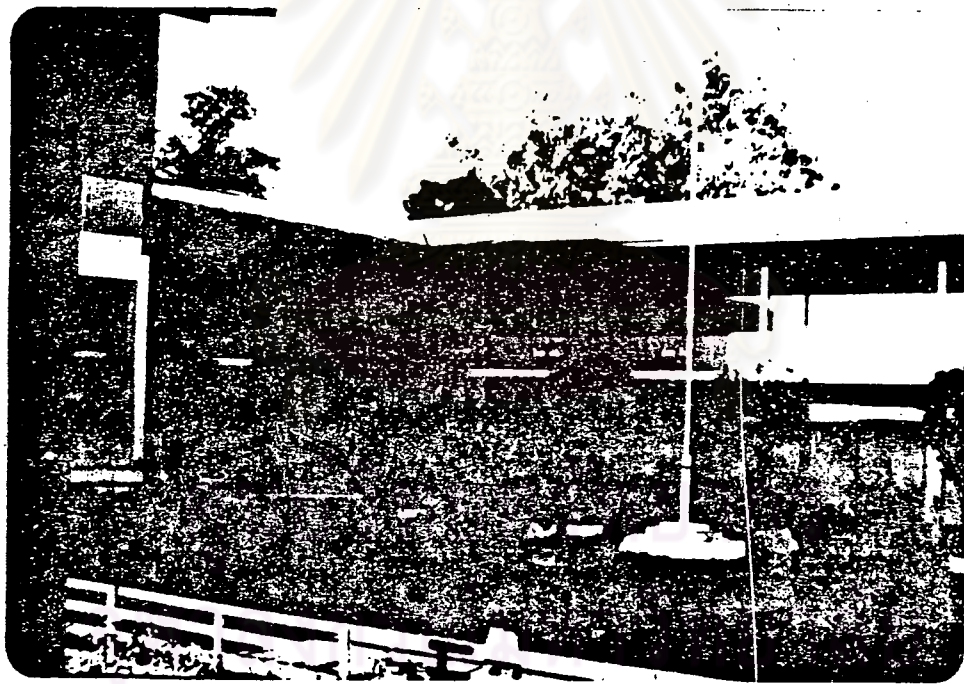
โรงเรียนเทศบาลสว่างวิทยา จังหวัดหนองคาย หนึ่งในจำนวน
 โรงเรียนเทศบาลหลายแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีลักษณะ
 หอคูปิรามิด ซากการคูแอด และซากการออกแบบวางผังที่ดี

ศูนย์มัลติมีเดีย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่
๒

โรงเรียนเทศบาลอีกหลายแห่งที่คับแคบเกินไป ไม่สามารถขยายตัวได้ใน
อนาคตขาดส่วนใช้สอยอื่นๆที่ควรจะมี เช่น โรงอาหาร และสนามกีฬา เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้คือ

๑. เพื่อหาแนวทางและวาง เป็นเกณฑ์ในการออกแบบอาคารและวางผังแม่บททั่วไป ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๒. ทำการศึกษาออกแบบและวางผังโรงเรียนเทศบาลโดยทำเป็นโครงการออกแบบ
๓. เพื่อหาข้อพิจารณาในการตัดสินใจสร้าง ปรับปรุง และขยายโรงเรียน โดยยก ตัวอย่างโครงการเพื่อประกอบการศึกษา ๑ โครงการ

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินการไว้ดังนี้

๑. จะทำการศึกษาวิจัยเฉพาะโรงเรียนเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น
 ๒. จะทำการศึกษาวิจัยในข้อสำคัญ ๆ ดังนี้คือ
 - ๒.๑ การออกแบบ ได้แก่การศึกษาข้อมูลในขั้นพื้นฐานเพื่อใช้ในการออกแบบ เช่น ปัญหาวัสดุอุปกรณ์ วิธีการก่อสร้างศึกษาปัญหาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อประกอบการออกแบบ
 - ๒.๒ การวางผัง ได้แก่การศึกษาถึงข้อมูลขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประชากร และผู้ใช้อาคาร สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การกำหนดข้อพิจารณาในกรณีเลือกตำแหน่งที่ตั้งโรงเรียน ตลอดจนการวางหลักเกณฑ์ในการวางผังแม่บท เป็นต้น
 ๓. ศึกษาวิจัยถึงสภาพความเป็นอยู่ของโรงเรียนเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น หาแนวทางแก้ปัญหาด้านการออกแบบและการวางผังกายภาพให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่
- ขอทดลองเบื้องต้น

สิ่งที่จะยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการค้นคว้าวิจัยคือ มาตรฐานต่าง ๆ ที่ได้วางไว้เป็นกฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับโรงเรียนประถมศึกษา มาตรฐานกฎเกณฑ์ และอัตราส่วนต่าง ๆ ที่ ยูเนสโก ได้ทำการค้นคว้าวิจัยมาแล้วและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การออกแบบ ในที่นี้หมายถึง การออกแบบอาคารและส่วนประกอบต่าง ๆ ที่อยู่ในโรงเรียนเทศบาล รวมทั้งการหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ใช้อาคารและสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาอาคาร

การวางผัง หมายถึงการจัดวางตำแหน่งของอาคารหรือส่วนประกอบต่าง ๆ อยู่ในโรงเรียนให้เหมาะสมและสะดวกต่อการติดต่อใช้สอย ให้มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โรงเรียนเทศบาล หมายถึงโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล สังกัดในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และได้รับเงินงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งจากเทศบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. เป็นประโยชน์ในการออกแบบอาคารและการวางผังแม่บทของโรงเรียนเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะสร้างขึ้นใหม่
๒. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการขยายและปรับปรุงโรงเรียนเทศบาลทั่ว ๆ ไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๓. ผลการวิจัยคาดว่าจะมีส่วนช่วยปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนเทศบาลซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะสร้างประชาชนให้มีคุณภาพดีขึ้น อันเป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของภาค ๆ และของประเทศชาติในอนาคต
๔. ผลการวิจัยจะใช้เป็นหลักปฏิบัติในการออกแบบอาคารและวางผังแม่บทโรงเรียนของฝ่ายต่าง เทศบาล